

מסורת הש"ס
 א. קדושין יז.ב. וראה ירושלמי דמאי פ"ו ה"ז.
 ב. תוספתא ע"ז פ"ג ג.
 ג. ע"ז מבא, ושם סומנו מקבילות.
 ד. ע"ז סה.א. מסכת גרים פ"ג א. וראה ירושלמי יבמות פ"ח ה"א. ילק"ש תורה תרסז.

גרסות

במה דברים אמורים שירשו בכת"י: במה דברים אמורים בשירשו.
אבל נשתתפו בכת"י: אבל בשל שותפין.
בפני שלשה חברים בכת"י ובדפ"י חסרות מלים אלה.
זה גר אוכל - ואין מפקדין בכת"י: ר' יהודה אומר [זה] אוכל נבלות [בכת"י: מיוחדין] ואין מפקדין.
מיוחדין אצלו בכת"י: מיוחדין עמו וראה עינים.

תניא נמי הכי (שנויה ברייתא גם כן כד): במה דברים אמורים שמוחר לגר ולגוי להתחלק ברכוש משותף שיש בו עבודה זרה? ברכוש שירשו, אבל אם נשתתפו כלומר, אם היתה שותפות ביניהם - אסור.

א ושבים לחבורת החכמים שישבו יחד, רב נחמן ועולא ואבימי בר פפי, עם ר' חייא בר אמי. הדרו יתבו וקמיבעיא להו [שוב היו יושבים ונשאלה להם] שאלה: שנינו שגוי יכול לבטל עבודה זרה של גוי, גר תושב (שהוא גוי שאינו עובד עבודה זרה) מהו דינו לענין שיבטל עבודה זרה? וצדדי השאלה: האם אנו אומרים שדווקא מי דפלח [שעובד] עבודה זרה - הוא מבטיל [יכול לבטל] אותה, דלא פלח [שאינו עובד אותה] - לא מבטיל [אינו יכול לבטל] אותה, או דלמא [שחא] כל דבר מיניה מבטיל, והאי בר מיניה הוא [כל שהוא בן מינו מבטל, וזה בן מינו הוא] שהרי הוא גוי? אמר להו [להם] רב נחמן: מסתברא [מסתבר לומר]. דפלח - מבטיל, דלא פלח - לא מבטיל [מי שעובד - מבטל, מי שאינו עובד - אינו מבטל]. מיתבי [מקשים על כך] ממה ששנינו בכרייתא: ישראל שמצא עבודה זרה בשוק, עד שלא באתה לידו - אומר לגוי ומבטלה, משבאתה לידו - אינו אומר לגוי ומבטלה. ויכול אדם לומר לסתם גוי לבטלה, מפני שאמרו חכמים: גוי מבטל עבודה זרה שלו ושל חבירו בין עובדה ובין שאין עובדה. ונברר: מאי [מה] פירוש [עובדה], ומאי [ומה] פירוש [שאינו עובדה]? אילימא אידי ואידי [אם תאמר זה וזה] גוי, אלא "שאינו עובדה" הוא זה שעובד עבודה זרה אחרת, אם כן היינו [הרי זה] מה שנאמר קודם לכן שגוי מבטל שלו ושל חבירו! אלא לאו [האם לא] נפרש כך: "עובדה" - פירוש גוי, ומאי [ומה] פירוש "שאינו עובדה"? גר תושב, שאינו עובד כלל עבודה זרה, ושמע מינה [ולמד מכאן] כי גר תושב נמי [גם כן] מבטל! ורוחים: לא, לעולם אימא

תניא נמי הכי: "במה דברים אמורים - שירשו, אבל נשתתפו - אסור."

א הדרו יתבו וקמיבעיא להו: גר תושב מהו שיבטל עבודה זרה? דפלח - מבטיל, דלא פלח - לא מבטיל. או דלמא פל דבר מיניה מבטיל, והאי בר מיניה הוא? אמר רב נחמן: מסתברא, דפלח - מבטיל, דלא פלח - לא מבטיל. מיתבי: ישראל שמצא עבודה זרה בשוק, עד שלא באתה לידו - אומר לגוי ומבטלה, משבאתה לידו - אינו אומר לגוי ומבטלה, מפני שאמרו: גוי מבטל עבודה זרה שלו ושל חבירו, בין עובדה ובין שאין עובדה; מאי "עובדה", ומאי "שאינו עובדה"? אילימא אידי ואידי גוי - היינו "שלו ושל חבירו"! אלא לאו "עובדה" - גוי, ומאי "שאינו עובדה" - גר תושב, ושמע מינה: גר תושב נמי מבטל! - לא, לעולם אימא לך: אידי ואידי גוי; ודקאמרת: היינו "שלו ושל חבירו"! רישא - זה וזה לפעור וזה וזה למרקוליס, סיפא - זה לפעור וזה למרקוליס. מיתבי: איזהו גר תושב? כל שקיבל עליו בפני שלשה חברים שלא לעבוד עבודה זרה, דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: כל שקיבל עליו שבע מצות שקבלו עליהם בני נח. אחרים אומרים: אלו לא באו לכלל גר תושב, אלא איזהו גר תושב? זה גר אוכל נבילות, שקבל עליו לקיים כל מצות האמורות בתורה חוץ מאיסור נבילות. מיוחדין אצלו יין,

גר תושב - אינו עובד עבודה זרה, וגר מיניה של גוי הוא כלל שאר עבירות. אי נימא אידי ואידי גוי - קאמר, דזה מנטל ירחמו של זה, ואף על פי שהמנטל לא עזר את זו מעולם כי אס שלו הוא עובד. היינו שלו ושל חבירו. זה וזה לפעור - זה יש לו פעור שלו וזה יש לו פעור שלו, ואשמעינן רישא דזה מנטל פעורו של חבירו וזה מנטל פעורו של חבירו, וסיפא אשמעינן דאפילו זה לפעור זה למרקוליס מנטל זה את של חבירו. אלו לא באו לכלל גר תושב - שיהו ישראל מנווים להחיותו, שהרי אף גוים גמורים נטוו על עבודה זרה ועל שאר המנוות. כל שאוכל נבילות - ושאר כל המנוות מקיים.

תוספות

תניא נמי הכי - פירוש: כמו שמתרץ רב פפא, דירושת גר אקילו בה רבנן. דאילו מרישא דגר וגוי שירשו דיכול לומר "טול עבודה זרה" ליכא למשמע לזה, דהוה אמינא דבדין הוא מטעם ברירה. אבל מברייתא דנשתתפו מייתי שפיר, דודאי אין טעם ההיתר מכח ברירה, דאם כן אף בשנשתתפו היה מותר. ומשום הכי, בפרק קמא דקידושין (יז, ב) אחר שהוכיח ירושת גר דרבנן מההיא דגר וגוי, הוצרך להביא "תניא נמי הכי" שלא תדחה ראייתו אצל טעם ברירה.

מסתברא דפלח מבטל דלא פלח לא מבטל - והא דאמרינן לעיל פרק "כל הצלמים" (מבא) שישראל היה יכול לבטל עבודה זרה של גוי אי לאו טעמא דדלמא מנבה לה וחדר מבטל לה - היינו דוקא לרבי שמעון בן לקיש, ורבי יוחנן פליגי עליה.

איזהו גר תושב כו' - במסקנא קאמר דהיינו להחיותו. ואם תאמר: והלא מיד שעבר שבע מצות חייב מיתה, דאזהרת בני נח היא מיתתו בלא עדים והתראה! יש לומר: דכל זמן שלא דנהו בית דין אינו חייב מיתה. תדע, דהא אמרינן: הגוים לא מעלין ולא מורידין.

אחרים אומרים כו' - על כרחך "אחרים" דהכא לאו היינו רבי מאיר, דהא פליגי עליה. וכן מציינו בכמה מקומות "אחרים" במחלוקת אצל רבי מאיר, ו"יש אומרים" אצל רבי נתן.

מדובר שזה עובד עבודה זרה, מה שאין לגוי תושב. לומר שאינו עובד עבודה זרה, אלא מפני שהוא ירושה, שהקלו בה חכמים (תוס' ועוד). והסביר בתורת חיים כי למרות שגם במקרה שנשתתפו יש מקום לטעם שמא יחזור לקלקלו, שם לא התירו חכמים משום ששם הדבר בידו לומר לשותפו שיחלקו קודם שיתגייר, אבל ירושה אינה בידו.

לך [אומר לך] בפירוש "עובדה" ו"שאינו עובדה": אידי ואידי [זה וזה] מדובר בגוי, ודקאמרת [ומה שאמרת]: היינו "שלו ושל חבירו" שנאמר בתחילה! יש להסביר: רישא [בתחילה] מדובר שניהם עובדים לאותה עבודה זרה, כגון זה וזה עובדים לפעור, וכן זה וזה עובדים למרקוליס, ואומרת בכרייתא שביכולתו לבטל עבודה זרה השייכת לאחר. סיפא [בטורף] חלוקה בין "עובדה" ל"שאינו עובדה", מדובר שזה עובד עבודה זרה, מה שאין לגוי תושב. לומר שאינו עובד עבודה כלל, מכל מקום יכול לבטלה. אבל על כל פנים הוא צריך להיות עובד עבודה זרה, מה שאין לגוי תושב. מיתבי [מקשים על כך] מברייתא: איזהו גר תושב? כל שקיבל עליו בפני שלושה חברים כלומר, אנשים כשויים בישראל שלא לעבוד עבודה זרה, אלו דברי ר' מאיר. וחכמים אומרים: כל שקיבל עליו שבע מצות שקבלו עליהם בני נח. אחרים אומרים: אלו לא באו לכלל גר תושב, אלא עדיין הם כגדר גוים. אלא איזהו גר תושב? זה גר אוכל נבילות, שקבל עליו לקיים כל מצות האמורות בתורה חוץ מאיסור נבילות. על כל פנים, ככל שתהיה הגדרתו של גר תושב, מיוחדין (מניחים לבד) אצלו יין לזמן קצר, בלא שיהא שם ישראל משגיה,

עיונים

תניא נמי הכי שמכאן יש הוכחה שטעם ההיתר אינו משום שאומרים שיש ברירה, שהוברר למפרע מה הוא חלקו של כל אחד מהם, וגם לא משום שמדובר במקרה שא לא הוציל מידם [תו"ח, ראה הסברו בעמוד הקודם]. אלא מפני שהוא ירושה, שהקלו בה חכמים (תוס' ועוד). והסביר בתורת חיים כי למרות שגם במקרה שנשתתפו יש מקום לטעם שמא יחזור לקלקלו, שם לא התירו חכמים משום ששם הדבר בידו לומר לשותפו שיחלקו קודם שיתגייר, אבל ירושה אינה בידו.

כל שקיבל עליו שבע מצוות וכו' ומדברי הרמב"ם מבואר שלדעתו גם חכמים סבורים שצריך שיהא מקבל על עצמו מצוות אלו בפני שלושה חברים.

אלו לא באו לכלל גר תושב שהרי מן הדין כל גוי חייב במצוות אלה (שלא לעבוד עבודה זרה, והיא בכלל שבע מצוות בני נח), ואם כן לא הגיע ליהוד של "גר תושב".

גר אוכל נבילות וכו' רש"י והרבה מפרשים מסבירים את הדבר כפשוטו, שגר זה שירי מן המצוות רק איסור זה. והראב"ד מסביר ש"אוכל נבילות" היהוה רק כעין דוגמה, וענינו שגר קיבל על עצמו להמנע מן העבירות החמורות שיש בהן איסור כרת וכיתא, אבל אינו נמנע מאיסורי לאוים (וראה במאירי).

מיוחדין אצלו יין רש"י מסביר כי "מיוחדין" משמעו שמפקדים בחנותו לזמן קצר, בניגוד ל"מפקדין" שהוא לפרק זמן ארוך יותר. ואילו הר"ג מסביר כי "מיוחדין" משמעו שמשאירים אותו לבד עם היין ברושתו של הישראל, ו"מפקדין" הוא ברושתו של אותו גר תושב. ומסביר רש"י שאין חוששים למגעו ביין - שהרי אינו עובד עבודה זרה, ומשום כך אין חוששים שיבוא לגעת ולנסך. וגם אין חוששים למגע גוי אחר, לפי שלא יניחו לעשות כן. וכן אין חוששים שמא יתחלף יין זה ביינו (שהוא אסור בשתייה, כמבואר להלן) שהרי מדובר רק בהחזקת היין אצלו לזמן קצר (וראה בתוס' ד"ה אין).

ונחלקו ראשונים האם גר תושב עצמו אסור את היין של ישראל במגעו. שיש הסבורים כי אין מקום לגזור כלל על מגעו, שהרי אינו עובד עבודה זרה, ואין לחשוש שינסך ויש שאמרו שאמנם אין לאוסרו בהנאה כמגע גוי, מכל מקום הואיל ויינו אסור בשתייה משום חנותו - אף גורו על מגעו. אלא שעל כל פנים מורידים אותו דרגה של איסור

כאילו היה זה מגע גוי שלא בכונה, שאינו אסור אלא בשתייה (ראה במאירי ובטור).
אורח ההלכה
אבל נשתתפו אסור - גר וגוי שהיו שותפים - אין הגר רשאי לומר לגוי שיחלקו את הנכסים באופן שיטול הגוי את העבודה זרה והגר את ההיתר, לפי שרוצה בקיומו של האיסור. כברייתא. (רמב"ם ספר קדושה הלכות מאכלות אסורות פ"ג הכ"ב).
דלא פלח לא מבטיל - גוי שאינו עובד עבודה זרה, כגון גר תושב - אינו יכול לבטל עבודה זרה, וכדברי רב נחמן. וכתב רמ"א בשם הב"י (עפ"י הרמב"ם) כי משום כך מוסלמים שאינם עובדי עבודה זרה אינם יכולים לבטלה. (רמב"ם ספר מדע הלכות עבודה זרה פ"ח ה"ט. שו"ע יו"ד קמו, ה).
משבאת לידו וכו' - עבודה זרה של גוי לאחר שבאה ליד ישראל חכה בה - שוב אין לה ביטול (וכתב הש"ך בשם הב"ח שאפילו לא קנאה ממש, אלא שמצאה לפני יאוש או גירה אין לה ביטול). (רמב"ם שם ה"ח. שו"ע שם סעיף ב).
זה לפעור וזה למרקוליס - גוי מבטל עבודה זרה אפילו כשאינו עובד לה אלא לעבודה זרה אחרת. (שו"ע שם סעיף ה).
איזהו גר תושב - גר תושב הוא גוי שקיבל עליו שבע מצוות בני נח בפני שלושה חברים. והוא לענין המצוה להחיותו (ומצוות נוספות). אבל לענין יינו ומגעו ביין של ישראל - הוא הדין לכל גוי שידעו לנו שאינו עובד עבודה זרה. כדברי רב יהודה בעמוד הבא. (רמב"ם שם פ"י ה"ד וה"ז. שם הלכות מאכלות אסורות פ"א ה"ז. ספר שופטים הלכות מלבים פ"ח ה"י ועוד. שו"ע שם קכד, ב).
מיוחדין אצלו יין וכו' - גר תושב, וכן כל גוי שאינו עובד עבודה זרה, כגון המוסלמים - מותר ליהוד יין אצלו ברושתו לזמן מועט, כגון כדי שילך כדי מיל או יותר, אפילו בעיר שכולה גוים, ואפילו הודיעו שהוא הולך. אבל אין מפקדים אצלו יין בביתו, ואפילו לא בביתו, לזמן מרובה. ואם עבר והפקיד - אסור בשתייה ומותר בהנאה. כברייתא, וכדברי רב יהודה בעמוד הבא. (רמב"ם הלכות מאכלות אסורות פ"א ה"ז. שם פ"ג ה"יב. שו"ע שם קכח, א).

אין מפקדין אללו יין צבינו לזמן מרובה, דאיכא למיחש לאיחלופי ציין שלו שהוא אסור, דקמני סיפא: יין כשמנין. אבל מייחדין אצלו יין — ישראל מניח צמיתו עד שילך כדי מיל או יותר, מה שאין כן בגוי. דהאי כיון דלא פלח לא נגע ולא מנסך. ולמגע גוי דלמי מעלמא צבינו לא מניחו ליגע. ולאחלופי בזמן מועט ליכא למיחש. שמנו כיינו — משמע: שמו אסור כיינו, ולהחמיר בלא ושמנו מי הוי נסך אלא יינו — מותר נהנהה כשמנו. וקודם שהותר השמן נאכלה קאי, אבל בשמיה אסור. יינו יין נסך — דלמינו מקפיד על מגע גוי. הרי הוא כגוי — דלמין דלא מל, חשוד הוא לכל המורה. ליתן רשות — שאינו יכול ליתן רשותו לישראל אלא אם כן שער ממנו מערב שבת. משמר שבתו בשוק — נפרהסיא, ואף על פי שהוא משומד לחלל שבת נליינעא. נותן רשות — אם היה פתח צימו פתוח לחצר ישראל דרין צה, ושכח ולא עירב עמיהן — מנטל להם את רשותו של חצר. ואם לא ציטל — אסור להוילא מנתיהם לחצר, דהוה להו מוילאין מרשות המיוחדת לכל אחד לרשות שיש ליה חלק צה, וחכמים גזרו שלא להוילא מרשותו לרשות חצירו. כיצד — ישראל הנותן רשות אומר: רשותי קנויה לך, וזה נוטלה ממנו ומוילא לחצר. קנה — הנוטל נאמירה בעלמא, בלא מתן מעות. ואין צריך לזכות — על ידי קנין. קורבנא = משורה.

וְאִין מְפַקְדִין אַצְלוּ יִין וְאֶפִּילוּ בְּעֵיר שְׂרוּבָה יִשְׂרָאֵל, אֲבָל מֵיִחְדִין אַצְלוּ יִין וְאֶפִּילוּ בְּעֵיר שְׂרוּבָה גּוֹיִם. שְׁמֵנו כְּיִינוּ. שְׁמֵנו כְּיִינוּ סִלְקָא דְעֵתָךְ? שְׁמֵן מִי קָא הָוִי יִין נֶסֶךְ? אֶלָּא, יִינוּ כְּשְׁמֵנו. וְלִשְׂאֵר כָּל דְּבָר — הָרִי הוּא כְּגוֹי. רַבֵּן שְׁמַעוֹן אָמַר: יִינוּ יִין נֶסֶךְ, וְאֶמְרֵי לָהּ: מוֹתֵר בְּשִׁתְיָהּ. קִתְּנֵי מִיָּהָ: וְלִשְׂאֵר כָּל דְּבָרֵי הָרִי הוּא כְּגוֹי; לְמֵאֵי הִלְכְתָּא? לָאוּ דְּמִבְטָל עֲבוּדָה זָרָה כְּגוֹי? אָמַר רַב נַחֲמָן בְּרַי יִצְחָק: לָא, לִיתֵן רְשׁוּת וּלְבָטֵל רְשׁוּת, וְכִדְתַּנְיָא: יִשְׂרָאֵל מְשׁוּמְד, מְשַׁמֵּר שְׁבִתּוֹ בְּשׁוּק — מְבָטֵל רְשׁוּת, שְׂאִין מְשַׁמֵּר שְׁבִתּוֹ בְּשׁוּק — אִין מְבָטֵל רְשׁוּת, מְפַגֵּי שְׂאֶמְרוּ: יִשְׂרָאֵל נוֹתֵן רְשׁוּת וּמְבָטֵל רְשׁוּת. וּבְגוֹי — עַד שְׁיִשְׁכּוֹר, פִּיצֵד? אָמַר לּוֹ: "רְשׁוּתִי קְנוּיָה לְךָ", "רְשׁוּתִי מְבוּטָלֶת לְךָ" — קָנָה, וְאִין צָרִיךְ לְזַכּוֹת. רַב יְהוּדָה שָׁדֵר לֵיהּ קוֹרְבָּנָא

ואין מפקדין אצלו יין לזמן מרובה, ואפילו בעיר שרובה ישראל, אבל מייחדין אצלו יין ואפילו בעיר שרובה גוים. שמנו דינו כיינו. ותוהים: שמנו כיינו סלקא דעתך? עולה על דעתך? שמן מי קא הוי [האם הוא נעשה] יין נסך? ואם כן, כיצד יכול להיות שמנו כיינו? אלא יש לתקן: יינו דינו כשמנו, שמותר בהנאה ואסור באכילה. וממשיכה הברייתא: ולשאר כל דבר הרי הוא כגוי. רבן שמעון אומר: יינו יין נסך, ואמרי לה [ויש אומרים] שהוא אומר שיינו מותר בשתייה. עד כאן הברייתא. קתני מיהא [שנה על כל פנים]: ולשאר כל דבריו הרי הוא כגוי. למאי הלכתא [למה לאיזו הלכה] נאמר הדבר? לאו [האם לא] שמבטל עבודה זרה כגוי? אמר רב נחמן בר יצחק: לא, לענין ליתן רשות ולבטל רשות בדין עירובי חצרות בשבת. וכדתניא [וכמו ששנויה ברייתא]: ישראל משומד משמר שבתו בשוק כלומר, שעדיין שומר שבת בפרהסיא — מבטל רשות שיש לו בחצר המשוהפת, כדי שיוכלו לטלטל בתוכה, כדין רשות היחיד. אבל ישראל משומד שאין משמר שבתו בשוק אלא מחלל שבת בפרהסיא — אין מבטל רשות, מפני שאמר: ישראל נותן רשות ומבטל רשות, והנתינה הזו מועילה לענין עירובין בשבת, שאם לא נשתתף בעירוב החצר יכול לבטל רשותו ויהו דיירי החצר מותרים לטלטל בה. ואולם כגוי אין הדבר מועיל — עד שישכור ממנו הישראל את רשותו בחצר. כיצד ישראל נותן רשות ומבטל רשות? אם אומר לו למי שדר עמו בחצר: "רשותי קנויה לך", או "רשותי מבטלת לך" — קנה, ואין צריך לזכות על ידי קנין אחר. מסופר, רב יהודה שדר ליה קורבנא [שלח לו מתנה]

מסורת הש"ס
ה. עירובין ס"ב, חולין
ו.א. תוספתא עירובין פ"ה
יח.

גרסות
מי הוי יין נסך בכתי"מ
ובכ"ח: מי הוי נסך.
ולשאר כל דבר הריהו
בכתי"מ: ולשאר כל דבריו
הריהו ובכתי"ס: ושאר כל
דבריו.
מבטל רשות — אין מבטל
רשות בכתי"מ: נותן רשות
ומבטל רשות ושאיין משמר
שבתו בשוק אינו נותן
רשות ואינו מבטל רשות.

תוספות

אין מפקדין אצלו יין ואפילו בעיר שרובה ישראל — פירש רש"י: לפי שאין מקפיד על מגע גוי. והקשה רבינו תם על זה, דאם כן אפילו ליחד נמי לפי שעה עד שילך כדי מיל או יותר כמו שפירש בקונטרס עצמו היה לנו לאסור, דעל כרחך בהודיעו שהוא מפליג מיירי, דאי לא הודיעו אף כגוי מותר, ואם כן למה לא ניהוש למגע גוי הרגיל בחנותו כיון שאינו מקפיד? לכן נראה לרבינו תם כמו שפירש רש"י והגיה בפירושים שלו, ומחק הטעם לפי שאינו מקפיד, וכתב: אין מפקדין לזמן מרובה — דאיכא למיחש לאיחלופי ביין שלו שאסור, דקתני סיפא: יינו כשמנו. ונראה שרש"י חזר בו מטעם ראשון, משום דמדתלי איסור יינו בשמנו משמע שאין לאוסרו כי אם מטעם חתנות, ואי לא היה מקפיד על מגע גוי היה לאסור איסור גמור. אבל מייחדין אצלו יין — ישראל מניחו בחנותו עד שילך כדי מיל או יותר, מה שאין כן בגוי, דהא כיון שלא פלח לעבודה זרה לא נגע ולא מנסך. עד כאן היה כתוב בפירושו. והוסיף רש"י והגיה: ולמגע גוי דאתי מעלמא בביתו לא חיישינן, דכיון דאין לו הנאה בכך אין מניחו ליגע, ולאחלופי בזמן מועט ליכא למיחש. ולפי זה הפירוש אין להוכיח בבירור שיהא מותר מגע גר תושב בינו של ישראל להתירו בשתייה. ויש ליישב פירוש הקונטרס ראשון, דאין מפקדין בביתו יין לפי שאינו מקפיד על מגע, שרגילין הגוים ליכנס בביתו. אף על גב דיינו כשמנו — אלמא משמקד על מגע גוי, מדשרי בהנאה — היינו בשל עצמו, אבל בשל ישראל אינו מקפיד. אי נמי, הא דינו כשמנו — בידוע שלא נגע בו הגוי. אבל מייחדין יין בחנותו, אפילו הודיעו שמפליג כדי מיל או יותר — בזמן מועט ליכא למיחש למגע גוי, שאין הגוים רגילים ליכנס בתוך החנות. ולמגע עצמו לא חיישינן, כיון דלא פלח לא נגע ולא מנסך. ולגנוב נמי כדי לשתות לא חשיד, כיון שקבל עליו שבע מצות. מיהו, לרבי מאיר, שלא קבל עליו אלא שלא לעבוד עבודה זרה, צריך לומר: אף על פי שגזרו על יינו לא גזרו על מגעו ביין של ישראל. אבל רבינו יצחק כתב: מייחדין אצלו יין אפילו בעיר שרובה גוים — פירוש: דמותר מגעו בשתייה. והא דלא תנא בהדיא מגעו מותר — דרבותא קא משמע לן, דאפילו בעיר שרובה גוים לא חיישינן שמא יגע בו גוי אף על פי שרוב גוים מצויין שם, כיון שאין מניחו אלא לפי שעה. ואין מפקדין כו' — הטעם כדפירש בקונטרס בהגהה. כתב רבינו יהודה: מעשה היה בגר אחד שמל ולא טבל טבילה כראוי, ועמד בבית ישראל ימים רבים, ונגע בינו, והתירו רבינו יצחק בשתייה, כפירושו דגר תושב מגעו מותר בשתייה, כל שכן זה שמל וקבל עליו מצות. ואף על גב דאמרין לעיל: עבדים ובני שפחות שמלו ולא טבלו עושיין יין נסך — היינו לפי שאימת רבן עליהם ואינם מתגיירין בלב שלם כדפירש לעיל (ז,א) גבי שיקוע עבודה זרה. ועוד ראייה, דאמרין לעיל (נט,א) גבי גרים שמלו ולא טבלו: "צא והכריז על בנייהם שהם ממוזרים", ואף על פי שמסתמא נוגעין ביין לא היה מקפיד על יינם, כמו בזמנו גוים ושתו ישראל. ועוד, בשל סופרים הלך אחר המיקל בסתם יינם בשתייה, והוא הדין במגען. ואפילו ללישנא דקאמר: יינן כשמנו — יינן משום חתנות, אבל על מגעו בשל ישראל לא יקפיד. אף על פי כן לא רצה רבינו יצחק להקל.

יכול לבטל רשותו ויהו דיירי החצר מותרים לטלטל בה. ואולם כגוי אין הדבר מועיל — עד שישכור ממנו הישראל את רשותו בחצר. כיצד ישראל נותן רשות ומבטל רשות? אם אומר לו למי שדר עמו בחצר: "רשותי קנויה לך", או "רשותי מבטלת לך" — קנה, ואין צריך לזכות על ידי קנין אחר. מסופר, רב יהודה שדר ליה קורבנא [שלח לו מתנה]

מסורת הש"ס
ה. עירובין ס"ב, חולין
ו.א. תוספתא עירובין פ"ה
יח.

גרסות
מי הוי יין נסך בכתי"מ
ובכ"ח: מי הוי נסך.
ולשאר כל דבר הריהו
בכתי"מ: ולשאר כל דבריו
הריהו ובכתי"ס: ושאר כל
דבריו.
מבטל רשות — אין מבטל
רשות בכתי"מ: נותן רשות
ומבטל רשות ושאיין משמר
שבתו בשוק אינו נותן
רשות ואינו מבטל רשות.

עיונים

ואין מפקדין להשאיר אצלו יין לזמן מרובה, שמא יתחלף בינו של אותו גר תושב, והרי הוא אסור מכל מקום בשתייה (רש"י). ומדברי הרמב"ם משמע שהוא חושש לכך שהגר עצמו יחלף את היין כיינו. ובמהדורה קודמת של רש"י פירש כי החשש הוא שמא יגע בו גוי כשהוא בביתו (וראה בתוס' שדנו בדבר). וכן הסביר הראב"ד כי כאשר מפקיד את היין אצלו הריהו מטלטל את החבית ממקום למקום, והגוי הנכנס לביתו סבור שהיא שלו ונוגע בה אף הוא. אבל כאשר רק מייחדין את היין אצלו לזמן קצר באופן שאינו ראוי להזיז את החבית ממקומה אנו מניחים שאינו מאפשר לגוי הנכנס לביתו לגעת ביין. אלא יינו כשמנו שכשם ששמנו מותר בהנאה ואסור באכילה (ומדובר כאן בזמן שעוד היתה הגזירה לאסור שמנו של גוים באכילה), כן הדין ליינו. וטעם הדבר, כתב הראב"ד באופן אחד שהוא משום שיש שמא נגע גוי בינו. ובאופן אחר כתב הראב"ד שהוא משום חתנות. והסביר הרשב"א (בתורת הבית) שאף שסתם יינם של גוים נאסר בהנאה, דבר זה נעשה כשלב שני ומשום חשש ניסוך, אבל השלב הראשון של גזירה היה משום בנותיהם ואז לא נאסר אלא בשתייה, והוא הדין לגר תושב שאין בו חשש ניסוך. וכן דעת רוב הראשונים. אבל הרא"ה הסביר כי מה שנאמר כאן יינו כשמנו אינו אמור אלא במגעו ביין ישראל, שאינו אסור אלא בשתייה בלבד, אבל הגזירה על יינם אחת היא ואין בה חילוק. יינו יין נסך — לא משום הגר עצמו, שהוא אינו מנסך, אבל אינו מקפיד על מגעם של גוים אחרים ביין.

יינו מותר בשתייה שאין לחשוש למגעו, שהרי אינו עובד עבודה זרה, וודאי נוהר גם במגע של גוי אחר. ומה שאמרו שגזרו לאסור יינם של גוים משום חתנות — עיקר טעם הגזירה הוא משום הרחקה מעבודה זרה, וכיון שאינו עובד עבודה זרה, הרי אף שודאי אסור להתחתן עמו, מכל מקום עיקרה של הגזירה איננו (ראב"ד).

למאי הלכתא לכאורה תמוה: הרי דאי דינו כגוי כגוי וכמה דברים עיקריים, שאין מתחננים עמו, ואין חשיטתו מותרת, ואינו חייב במצוות רבות. אלא שרבר זה פשוט ואינו צריך להיאמר, שהרי אינו בכלל ישראל, אלא בודאי בא הדבר ללמד על דבר שבו ואינו דומה לישראל — שאינו עובד עבודה זרה, ומשום כך היה מקום לומר שאינו יכול לבטלה, כמו ישראל. ולכן אמרה הברייתא שאין זה כך, דינו ככל גוי (תורת חיים).

ליתן רשות וכי' שאין דינו כישאל לענין זה, אלא כגוי. ויש רבותא בדבר, שהרי ישראל שאינו שומר מצוות, אם הוא מחלל שבת בפרהסיא אינו נחשב כישאל לענין זה, ומכל מקום אם יש בו צד של תורה ויהדות הריהו מבטל רשותו. ואם כן אין הדבר תלוי לגמרי בשאלה האם ישראל הוא, אלא האם יש בו צד מסויים של שמירת מצוות. ואם כן היה מקום לומר שגם גר תושב, למרות שאינו ישראל, מאחר ואינו עובד עבודה זרה כלל יש

בו צד של שמירת מצוות ויכול לבטל את רשותו. ולכן אמרה הברייתא שדינו כגוי גמור (תורת חיים). והראב"ד פירש כאן לשיטתו שגר תושב הוא זה במקיים את עיקרי המצוות החמורות שיש בהם איסורי כרת וכיוצא בזה, ואם כן מדובר במי ששומר מקצת שבת, אלא שהשמיעה לנו הברייתא שכיון שאינו שומר שבת לגמרי ואינו מודה בעירוב — דינו כישאל משומד וכצדוקי שאינו מבטל רשות.

נותן רשות וכי' שאם לא עירבו כל הדיירים (בחצר או במבוי) הרי כל מי שיש לו פתח פתוח למבוי או לחצר אסור את האחרים להשתמש בה בשבת. ואמרו חכמים שיכול יהודי הדר באותה חצר לבטל רשותו לגבי האחרים, ואז הכל רשאים להשתמש שם. ולענין משמעות הביטויים "נותן רשות" ו"מבטל רשות", הרי"ד סבור כי נתינת רשות וביטול רשות הם אותו דבר עצמו במלים שונות. ואילו מפיה"מ לרמב"ם בעירובין משמע שנתנת רשות היא שעושה כן מערב שבת, וביטול רשות הוא בשבת עצמה.

קנה ואין צריך לזכות שכיון שאין זו הקנאה גמורה לענין ממוק, אלא לענין זכות השימוש בחצר בשבת — די באמירה זו בלבד ואין צורך לא בנתינת כסף ואף לא במעשה של קנין (רש"י).

אורה ההלכה
יינו כשמנו גר תושב, וגוים שאינם עובדים עבודה זרה, יינם אסור בשתייה ומותר בהנאה. וכדברי חכמים.
ולענין מגעם ביין שלנו, בשו"ע פסק כרשב"א שהוא אסור בשתייה, כיינם. ורמ"א הביא דעת הרא"ש והטור שהתירוהו אף בשתייה. (רמב"ם שם ה"ז. שו"ע קכד, ו. שם סעיף ב.)
ישראל משומד יהודי שהוא מומר לעבוד עבודה זרה או לחלל שבת בפרהסיא — הרי הוא כגוי, ואין מערבים עמו ואינו מבטל רשות. אלא שוכרים ממנו כמו מן הגוי. והמחלל שבת בצנעא דינו כישאל. וראה במשנ"ב. (רמב"ם ספר זמנים הלכות עירובין פ"ב ה"טז. שו"ע או"ח שפה, ב.)
ישראל נותן רשות ומבטל רשות אחד מבני החצר ששכח ולא עירב עם האחרים — אסור עליהם לטלטל בחצר. ומה תקנתו — שיבטל להם רשותו (שיאמר: "רשותי קנויה לככם" או "רשותי מבטלת לככם"), ואין צריך לקנות ממנו בקנין סודר. (רמב"ם שם ה"א. שו"ע שם שפ, א.)
בגוי עד שישכור שני ישראלים הדרים בחצר, ולכל אחד בית משלו, ואוסרים זה על זה לטלטל בלא עירוב, אם היה עמהם גוי בחצר — אין ביטול רשות מועיל בזה. ואין להם תקנה עד שישכרו ממנו את רשותו. (רמב"ם שם ה"י. שו"ע שם שפב, א.)

מסורת הש"ס
ה. עירובין ס"ב, חולין
ו.א. תוספתא עירובין פ"ה
יח.

גרסות
מי הוי יין נסך בכתי"מ
ובכ"ח: מי הוי נסך.
ולשאר כל דבר הריהו
בכתי"מ: ולשאר כל דבריו
הריהו ובכתי"ס: ושאר כל
דבריו.
מבטל רשות — אין מבטל
רשות בכתי"מ: נותן רשות
ומבטל רשות ושאיין משמר
שבתו בשוק אינו נותן
רשות ואינו מבטל רשות.

